

*В.В.ОРЛОВА, доцент
С.П.ОРИШКО, доцент
Прикарпатський національний
університет ім. В.Стефаника",
м. Івано-Франківськ*

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ.

Проблеми власної економічної безпеки виникають перед кожним підприємством не тільки в кризові періоди, але і при роботі в стабільному економічному середовищі, хоча комплекс розв'язуваних при цьому цільових задач має істотні розбіжності .

У режимі стійкого функціонування підприємство при вирішенні завдань своєї економічної безпеки акцентує основну увагу на підтримці нормального ритму виробництва і збуту продукції, на запобіганні матеріального чи фінансового збитку, на недопущенні несанкціонованого доступу до службової інформації і руйнування комп'ютерних баз даних, на протидії несумлінній конкуренції і кримінальним проявам.

У кризові періоди розвитку найбільшою небезпекою для підприємства є руйнування його потенціалу (виробничого, технологічного, науково-технічного і кадрового) як головного фактора життєдіяльності підприємства, його можливостей. При цьому умови господарювання такі, що не забезпечується здатність потенціалу до відтворення. Ресурси для цього підприємство може здобувати тільки виходячи з результатів своєї діяльності, а також за рахунок позичкових засобів.

Таким чином, перед підприємствами постійно виникає завдання внутрішньої самооцінки і прогнозування свого фінансового стану, вживання заходів з його відновлення, тобто забезпечення фінансової безпеки виробництва від різних проявів зовнішніх і внутрішніх збурень.

Проблеми забезпечення безпеки суб'єктів є досить новими, в зв'язку з чим виникає необхідність в науковій і практичній розробці даної проблеми, визначенні сутності безпеки в цілому і фінансової безпеки як однієї з підсистем

економічної безпеки.

Безпека є таким рівнем стійкості фінансового стану підприємства, що [1]:
дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді;

задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства;

забезпечує достатню фінансову незалежність підприємства;

забезпечує здатність протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і загрозам фінансовому стану підприємства, виникненню небажаної структури капіталу чи примусової ліквідації підприємства;

забезпечує достатню гнучкість при прийнятті фінансових рішень;

забезпечує захищеність фінансових інтересів власників підприємства.

Система безпеки підприємства, розглянута як система першого рівня, містить у собі низку підсистем [1, 2]:

економічна безпека – стан найбільш ефективного використання усіх видів ресурсів з метою запобігання (нейтралізації, ліквідації) загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства в умовах ринкової економіки;

техногенна безпека – сукупність дій з забезпечення проектування, будівництва й експлуатації складних технічних пристроїв з дотриманням необхідних вимог безаварійної їхньої роботи;

екологічна безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів персоналу підприємства і його майна від потенційних реальних чи загроз, створюваних наслідками антропогенного впливу на навколишнє середовище, а також від стихійних лих і катастроф;

інформаційна безпека – це здатність персоналу підприємства забезпечити захист інформаційних ресурсів і потоків від загроз несанкціонованого доступу до них;

психологічна безпека – стан захищеності від негативних психологічних впливів персоналу підприємства й інших осіб, залучених до його діяльності;

фізична безпека – стан захищеності життя і здоров'я окремих осіб (груп, всіх осіб) підприємства від насильницьких злочинів;

науково-технічна безпека – здатність персоналу підприємства забезпечити захист власної науково-технічної продукції від несумлінних конкурентів.

Слід зазначити, що вищевказані підсистеми другого рівня можуть містити в собі підсистеми третього рівня. Крім цього, самі підсистеми не розділені між собою чіткою межею, оскільки вони настільки взаємозалежні між собою, що в органічній єдності утворюють єдину систему безпеки підприємства. Поділ же єдиної системи безпеки підприємства на підсистеми другого і третього рівня здійснюється з методичних міркувань, оскільки це дозволяє більш детально вивчати її елементи.

Загалом під економічною безпекою розуміється якісна характеристика економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови працездатності, розвитку в рамках цілей, поставлених перед системою, а у випадках виникнення різних загроз (зовнішніх і внутрішніх) здатність системи протистояти їм і відновлювати свою працездатність [3].

Економічна безпека має кілька рівнів [1]:

міжнародна безпека (глобальна, регіональна);

національна безпека (державна, галузі, регіону, суспільства);

приватна (підприємства, домашнього господарства чи особистості).

На макроекономічному рівні і рівні підприємства змістовне наповнення поняття «економічна безпека» розрізняється, насамперед, формами і масштабами прояву небезпеки і методами зниження дій загроз.

Одним із найбільш значущих елементів системи економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери є механізм її забезпечення, який являє собою сукупність законодавчих актів, правових норм, мотивів, стимулів, методів, заходів, сил і засобів, з допомогою яких забезпечується досягнення цілей безпеки і вирішення завдань які стоять перед підприємством [2].

Системний підхід до формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери передбачає, що необхідно враховувати всі реальні умови його функціонування, а сам механізм повинен мати чітко виділені елементи, схему їх дії і взаємодії. Структура механізму

забезпечення економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери складається із декількох блоків, одночасна дія яких покликана забезпечити достатню для розширеного відтворення капіталу підприємства прибуток, який буде отриманий в результаті дотримання інтересів підприємства, тобто в результаті взаємодії підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери може мати різну ступінь структуризації і формалізації.

Дія механізму забезпечення економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери покликана організаційно оформити взаємодію підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища. Результатом функціонування такого механізму є поступлення необхідних для організації процесу діяльності ресурсів і інформації у відповідності з системою пріоритетних інтересів підприємств соціокультурної сфери, мінімізація затрат на придбання ресурсів в необхідній кількості і відповідної якості.

Основне призначення механізму забезпечення економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери полягає в створенні і реалізації умов, котрі забезпечили б економічну безпеку підприємства. Ці умови визначаються виходячи із критеріїв економічної безпеки і її рівнів. В якості найважливіших умов, які варто враховувати в структурі механізму забезпечення економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери можна запропонувати: мінімізація витрат підприємства, адаптація до нововведень, розширення сфери використання послуг інфраструктури ринку. Вважається, що саме ці умови можуть мати найбільш суттєвий вплив на формування прибутку підприємства, забезпечуючи тим самим економічну безпеку підприємств соціокультурної сфери.

Дія механізму повинна бути направлена на забезпечення економічної безпеки в діяльності підприємств соціокультурної сфери як в теперішній час, так і на перспективу. Якщо в першому випадку домінують такі умови забезпечення економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери, як мінімізація затрат і розширення сфери використання послуг підприємств інфраструктури, то у другому випадку – це адаптація до нововведень,

розширення виробництва і його диверсифікація. Кожну із умов, щодо забезпечення економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери, не можна розглядати ізольовано, вони тісно взаємозв'язані між собою.

Дія механізму забезпечення економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери покликана не просто забезпечити економічну безпеку, а безпеку певного рівня, яка залежить від особливостей діяльності підприємства і взаємодії із ним суб'єктів зовнішнього середовища. У зв'язку з цим в якості одного із елементів механізму є оцінка рівня економічної безпеки, якій повинен передувати вибір критеріїв економічної безпеки та її рівнів.

Керівництву важливо усвідомити, що найважливіша роль у забезпеченні економічної безпеки підприємств соціокультурної сфери роль належить персоналу. Тільки він може забезпечити прибуток, але саме персонал одночасно є джерелом внутрішніх загроз економічної безпеки, в кінцевому підсумку, гарантією успіху будь-яких управлінських інновацій є лояльність та мотивованість по відношенню до працівників.

Список використаних джерел

1. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.; За ред. Гейця В.М.: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.

2. Орлова В.В. Концептуальна схема механізму управління фінансовою безпекою підприємства // Моделювання регіональної економіки. – 2005. – № 2 (6). – С. 87-93.

3. Орлова В.В. Выбор стратегии и тактики управления финансовой безопасностью предприятия. / В.В. Орлова // Бизнес Информ. – 2006. – № 11. – С. 102-105.